

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки

**Ефективна ЕКОНОМІКА**

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет



№ 6, 2012 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 338.27:519.71:330.46

Алла Белова,  
к.е.н., доц., Академія муніципального управління МОН України  
Альона Ліщук,  
ДП «Управління промислових підприємств Укрзалізниці»

## ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ПРОЦЕСІВ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Alla Belova,  
Academy of municipal management;  
Alain Lischuk,  
GP "Management promyshlennyykh enterprises Ukrzaliznytsi"

### PROCESS INTENSIFICATION RESTRUCTURING OF REGIONAL INDUSTRIAL PRODUCTION

Алла Белова,  
к.э.н., доц. Академия муниципального управления МОН Украины  
Алена Лищук,  
ГП «Управление промышленных предприятий Укрзалізныци»

### ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ПРОЦЕСІВ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОМИШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА

*У статті проведено дослідження процесів реструктуризації та визначено її вплив на ефективність розвитку реального сектору регіональної економіки, оскільки світова фінансова криза вимагає нових підходів, нових методів вирішення питань з метою забезпечення збалансованого розвитку РПК та національної економіки у цілому. Запропоновано проведення процесів реструктуризації бізнес-середовища, як інформаційно-методичну базу розвитку національної промисловості на засадах реалізації забезпечення належних темпів промислового зростання та здатність реального сектору до залучення і раціонального використання як власних резервів так і стратегічного ресурсу.*

*In this paper a study of restructuring and determined its effect on the efficiency of the real sector of the regional economy as the global financial crisis requires new approaches, new methods of resolving issues to ensure sustainable development of the PKK and the national economy as a whole. A restructuring of the business environment as information and methodological base for the development of national industry on the basis of the provision of appropriate industrial growth of the real sector and the ability to attract and management of its own reserves as well as a strategic resource.*

*В статье проведено исследование процессов реструктуризации и определены ее влияние на эффективность развития реального сектора региональной экономики, поскольку мировой финансово кризис требует новых подходов, новых методов решения вопросов с целью обеспечения устойчивого развития РПК и национальной экономики в целом. Предложено проведение процессов реструктуризации бизнес-среды, как информационно-методическую базу развития национальной промышленности на основе реализации обеспечения надлежащих темпов промышленного роста и способность реального сектора к привлечению и рациональному использованию как собственных резервов так и стратегического ресурса.*

**Ключові слова:** регіонально – промисловий комплекс, фінансова криза, економічне зростання, національна економіка, реструктуризація, стратегічний потенціал.

**Keywords:** regional - industrial complex, the financial crisis, economic growth, national economy, restructuring, strategic potential.

**Ключевые слова:** регионально - промышленный комплекс, финансовый кризис, экономический рост, национальная экономика, реструктуризация, стратегический потенциал.

**Актуальність теми дослідження та постановка проблеми.** Слід визнати, що підвищення результативності функціонування регіональних промислових комплексів (РПК) України та виконання ними визначених виробничо-господарських завдань в умовах збільшення масштабів світової фінансової кризи вимагають, на даний час, розв'язання нагальних питань щодо формування конкурентного потенціалу регіональних виробничо-економічних систем та забезпечення високої ефективності. Це можливе у разі проведення дієвих технологій управління процесами реструктуризації, а також її напрямками що дасть можливість усунути структурно-динамічні диспропорції та забезпечить достатній рівень економічної безпеки. Зокрема, процеси реструктуризації безпосередньо вплинуть на підприємницький сектор, який на жаль залишається мало розвинутим.

При цьому, вкажемо на основні причини сучасних деструктивних змін. Вони полягають у нездатності займати конкурентні позиції, що витікають із незначних обсягів виробництва продукції та труднощі її реалізації; низькій інвестиційній активності; високих митних зборів на імпорتنі комплектуючі та обладнання, а також недосконалість розвиненість ринкової інфраструктури. У свою чергу хочемо відмітити також недосконалість інфраструктури ринку капіталів та банківської системи, що також ускладнює залучення інвестиційних ресурсів (процентні ставки за банківськими кредитами, наразі, є неприйнятними для активізації процесів інвестування у довгострокові інноваційні програми чи проекти). Тому, з огляду на зазначене, процеси формування, нарощення і раціонального використання інформаційно-методичного потенціалу реструктуризації регіональних виробничо-економічних систем є ключовим фактором забезпечення збалансованості їхнього функціонування, що імовірно здійснити за рахунок модернізації, оновлення, реформування, інжинірингу та реінжинірингу виробничо-господарської, техніко-технологічної та зовнішньоекономічної діяльності промисловості в регіонах України.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Слід зазначити, що теоретичним і прикладним аспектам вирішення багатогранної проблематики інтенсифікації

процесів реструктуризації української економіки в цілому та РПК, зокрема, а також раціональному використанню їх стратегічного потенціалу, формуванню просторово-часового ресурсу регенерації реального сектору регіональної економіки присвячені праці українських вчених-економістів. А саме: В. П. Александрової, О. М. Алімова, О. І. Амош, В. М. Гейця, І. К. Бистрякова, Б. М. Данилишина, В. В. Микитенко О. С. Шнипко та публікації інших дослідників (окремі збудок цих науковців приведено у роботах [1 – 4]). Зазначені розробки дозволяють визначити базові положення і склад адаптивних механізмів (адекватні реальним соціально-економічним процесам сучасного державного утворення), що базуються на теоретико-методологічних засадах реалізації оптимальної для України Стратегії реструктуризації РПК для досягнення світових стандартів життєдіяльності нашої держави, адекватної інтеграції базових домінант регіонального промислового виробництва у світогосподарську систему, елімінації зовнішніх і внутрішніх загроз та ризиків економічної безпеки кожній регіональній соціально-економічній системі.

**Метою дослідження** є формування, адаптація та інтенсифікація сучасного досвіду реструктуризації регіонального промислового виробництва на засадах реалізації авторської концепції розбудови в межах реального сектору регіональної економіки каскадів і забезпечення належних темпів промислового зростання РПК в контексті підвищення рівня їхньої конкурентоспроможності як на національному, так і світових ринках.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Технології управління трансформаційними процесами повинні виходити із того, що сучасні колізії виробничих і економічних відносин можна вирішити лише шляхом реструктуризації реального сектору регіональної економіки та узгодження соціально-економічних інтересів. Це імовірно досягти за рахунок інтенсифікації процесів формування, нарощення та раціонального використання їх інформаційного потенціалу в контексті реалізації моделі функціонування компромісно-рівноважних ринків.

Отже, автори статті погоджуються з твердженнями, викладеними дослідниками у [5], тому, засвідчуємо, що на сучасному етапі розвитку реального сектору регіональної економіки необхідним є:

- обґрунтування пріоритетних напрямів і етапів проведення реструктуризації виробничо-економічних систем (із основним акцентом на підвищення їх інформаційної захищеності);

- врахування того факту, що реструктуризація, а у її межах реформування, модернізація та реінжиніринг реального сектору економіки повинні вплинути на регіональний розвиток будь-якого суміжного виду економічної діяльності;

- розмежування мети і засобів досягнення цілей реструктуризації, оскільки реалізація цієї стратегії не може виступати самоціллю виробничо-господарської діяльності. Тому, що самі по собі вони нічого змінити не можуть у цілому у галузі чи промисловості.

З огляду на зазначене, пріоритетом у процесі управління реструктуризацією реального сектору регіональної економіки стає забезпечення інноваційно-інформаційної спрямованості провадження процесів оновлення, реформування чи модернізації регіонального промислового виробництва, що обумовить нарощення його стратегічного потенціалу у цілому і потенціалів системно-універсального функціонування, зокрема. При цьому, однією з важливих передумов стійкого зростання регіонального промислового виробництва високотехнологічної продукції в умовах ринку – є проведення тих видів структурних зрушень реального сектору, що забезпечать використання дієвих способів перебудови її діяльності з метою адаптації до нових вимог функціонування у нестабільному ринковому та зовнішньому економічному середовищі.

Найважливіша вимога забезпечення ефективності функціонування реального сектору економіки – це його інформаційна захищеність, що є імовірною за рахунок нарощення його інформаційного потенціалу. Оскільки, виконання процесів реструктуризації є фактично перманентним процесом, який є ані ціллю, ані засобом досягнення орієнтуру, то в ньому об'єднуються наступні засоби: а) підвищення конкурентоспроможності реального сектору регіональної економіки; б) забезпечення ефективності функціонування та рівня розвитку виробництва, а також сили впливу різноспрямованих факторів на систему управління забезпеченням економічної безпеки держави.

Основні цілі активізації та спрямування діяльності на цілеорієнтовану трансформацію – тобто, максимальні реструктуризаційні зміни – полягають у забезпеченні виробничо-економічної системи адаптаційних ознак і сформування удосконаленої системи управління реструктуризацією як основи для формування оптимального типу інтеграційних об'єднань, проектування і запровадження нової системи антикризового управління розвитком реального сектору економіки України, яка: а) дозволяє знайти ефективного власника, здатного внести реальний капітал для модернізації виробництва на інноваційній основі; б) орієнтує діяльність регіональних виробничо-економічних систем на задоволення потреб ринку; в) об'єднує в єдине ціле результати і затрати праці, забезпечуючи адекватну мотивацію; г) дозволяє зменшити питомі витрати природних та виробничих ресурсів; д) дає змогу підвищити інформаційну захищеність провадження виробничо-господарської та інноваційної діяльності РПК.

Звідси, настає нагальним вимога щодо формування вдосконаленої системи управління реструктуризацією сучасних РПК, яка передбачає провадження наступних науково-методичних завдань, а саме: визначення її сутності, змісту та удосконалення сучасної її архітектури. Крім зазначеного, необхідним є здійснення розбудови відповідного механізму, а у його складі: засобів, методів та важелів організаційно-управлінського і економічного впливу, які обумовлюють: а) можливість сформування, розроблення та реалізації системи фінансово-економічних, енергетичних, техніко-технологічних і організаційних заходів, спрямованих на оптимізацію організаційної, виробничої та комунікаційної структур РПК; б) активну раціоналізацію технологічних режимів і обміну-перерозподілу ресурсів в межах реального сектору регіональної економіки; в) досягнення високої ефективності функціонування кожного РПК.

На думку авторів цієї статті, найважливішими напрямками проведення реструктуризації, що зумовлюють генерування та нарощення інформаційно-методичного потенціалу і темпів промислового зростання в регіонах держави – є формалізація найвагоміших важелів впливу та регуляторів, згрупувавши їх за пріоритетами, зокрема можна виділити: реформування, реорганізацію, модернізацію, інжиніринг, реінжиніринг бізнес – процесів (приведене деталізовано у наукових працях [6 – 8]). Звідси, першочерговими завданнями щодо проведення цілеорієнтованих дій по оперативному управлінню реструктуризацією, на нашу думку, може бути покращання поточних результатів фінансово-господарської діяльності, підвищення ліквідності та платоспроможності, що забезпечить ефективне управління виробництвом.

Що до заходів реструктуризації стратегічного рівня, які, як ми вважаємо, слід активно провадити в межах РПК, то можна виділити два: техніко – технологічні та виробничі. Однак, їхня реалізація може стикнутися з певними перешкодами на шляху активізації процесів структурних зрушень із огляду на суттєву частку підприємств, що функціонують в межах реального сектору регіональної економіки, приватної форми власності. У цій відповідності, відмітимо: хоча у Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» реструктуризацію визначено як: 1) здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, направлених на реорганізацію підприємства, зокрема шляхом його розподілу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, якщо це передбачено планом санації, на зміну форми власності; 2) управління зміною організаційно-правової форми, що буде сприяти фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва продукції.

Однак, ці трактування можуть бути прийнятими лише відносно реструктуризації, які мають на меті санацію регіонального промислового виробництва. Водночас, цільова направленість реструктуризації є набагато ширшою. Як свідчить світовий досвід, активна політика реструктуризації може провадитись у трьох сценаріях розвитку подій за умови: а) коли виробничо-економічні системи знаходяться у кризовому стані; б) коли поточний стан можна визнати задовільним, однак прогнози його діяльності є несприятливими; в) реструктуризації можуть підлягати благополучні галузі в межах РПК, об'єднання та виробництва, які ставлять за мету не лише виживання, а й прискорення й нарощення відриву від найближчих конкурентів. Це уможливує генерування потенціалу організаційних змін і формування унікальних конкурентних переваг. Проте, детальне вивчення цього підходу не дозволяє визнати ці процеси як комплекс заходів організаційного, технічного, фінансового характеру по відновленню рівня конкурентоспроможності кожного РПК, де не останню роль відіграють процеси інформаційного захисту і забезпечення високої енергоефективності функціонування кожного виробничо-господарської системи.

У відповідності з зазначеним, визнаємо, що в умовах ресурсних обмежень оздоровлення національної економіки багато в чому залежить від ступеня підготовленості підприємств до підприємницького менеджменту та рівня їхньої інформаційної безпеки. Слід підкреслити і те, що хоча у ряді дефініційних визначень сутності та змісту сучасного управління реструктуризацією робиться наголос лише на її окремих технологіях, а також цілях і напрямках проведення чи формах реалізації. Зокрема, націленість процесу реструктуризації на підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності, покращення ефективності виробництва і розподілу ресурсів акцентується на раціональному розподілі ресурсів, тобто отримання алокаційної ефективності функціонування, що визначає пріоритетність цілей по формуванню й нарощенню інформаційно-методичного потенціалу РПК. Крім того, визначаючи цілі реструктуризації як структурну перебудову, що полягає у створенні певного комплексу бізнес одиниць на основі розподілу, об'єднання, ліквідації, приєднання, придбання визначальної частки в статутному капіталі або акцій сторонніх організацій. Вважаємо, що вибір засобів управління цієї перебудовою стосуються усіх РПК (незалежно від умов, в яких вони функціонують - приведене деталізовано дослідником у науковій праці [9]).

Зважимо і на той факт: провадження реструктуризації РПК в умовах нарощення ендогенного ризику і екзогенних загроз національній економіці має свої

особливості. Зокрема, вкажемо і на специфічність сучасних умов провадження реструктуризації у промисловості. Звідси, виникає необхідність розробки оптимального складу заходів реформування реального сектору регіональної економіки та системи регіонального управління його розвитком. Поряд із цим, є потреба у комплексному приведенні їх за єдиним критерієм до генерування умов, що ініціюють ознаки в межах держави до сталого розвитку. Відтак, наразі, виникла потреба у нагальній розробці оптимальної для України стратегії реструктуризації промисловості в регіонах, що вимагає використання засобів удосконалення структури і функцій системи регіонального управління нею. Також необхідно виділити шляхи подолання відставання в техніко-технологічних аспектах, реалізації дієвої фінансово-економічної політики, підвищення ефективності виробництва і конкурентоспроможності продукції та послуг, а також нарощення продуктивності праці та зниження витрат і втрат на наукоємному виробництві.

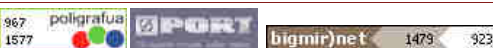
Поряд із цим, особливості сучасних умов та вимог до реалізації процесів реструктуризації знайшли своє відображення і в офіційних методичних матеріалах. Реструктуризація РПК – це здійснення організаційно-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємств регіону, управління, форм власності, організаційно-правових форм, здатних привести їх до фінансового оздоровлення та збільшення обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва та забезпечення подальшого стабільного економічного зростання як регіону так і національної економіки у цілому. Оскільки, діяльність будь-якої галузі чи виробництва має на меті не лише виготовлення продукції, а й отримання прибутку, то у цій площині саме сформування адекватної реальній системі управління реструктуризацією РПК повинно розглядатися як: а) засіб покращення регіонального розвитку; б) унікальну можливість спрямувати діяльність у відповідності до визначених орієнтирів задля забезпечення ефективного функціонування. Але, звичайно, реструктуризація не повинна бути самоціллю, а проводитись розумно і зі знанням ситуації на зовнішньому і внутрішньому ринку при повній досвідченості регіональних корелянтів.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Для забезпечення дієвості системи управління реструктуризацією багатокomпонентних систем є можливим лише при досягненні певного рівня інформаційної захищеності, досягненні адекватності реальним процесам використовуваної методології та перманентному бенчмаркінговому аудиту і здійсненні процедур технологічного контролінгу. Відтак, однією з локальних цілей щодо використання нових технологій управління реструктуризацією для забезпечення результативності системи управління РПК може бути: 1) проведення реструктуризації, орієнтованої на нарощення інформаційно-методичного потенціалу регіональної виробничо-економічної системи; 2) захист від несанкціонованого розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформаційної бази даних, що сформувалася. Тоді, певним чином підсумовуючи вищевикладене зазначимо: генерування, виробництво та нарощення інформаційного потенціалу РПК стає можливим у разі активізації соціально-економічних та організаційних змін у комплексі із потенціалами системно-універсального функціонування можна розглядати через інтенсифікацію процесів реструктуризації бізнес-середовища, і як інформаційно-методичну базу, що сформована за результатами маркетингових досліджень (внутрішнього і зовнішнього середовища). З огляду на зазначене, вбачається доцільним, надалі, здійснити перегляд визначеної цілі бізнесу, ринків збуту, контингенту постачальників і, звичайно, організаційну і комунікаційну структури управління розвитком РПК, а також тип використовуваної в межах реального сектору регіональної економіки технології (зазначене підтверджено у науковій праці [10]). І, як наслідок, можна отримати регіональну виробничо-економічну систему з високим ступенем захищеності внутрішньої інформації, модернізованою структурою управління, розширеними потенційними можливостями та ринками збуту товарів, збалансованим фінансовим станом. Звідси, сформований комплекс заходів задля інтенсифікації структурних зрушень в РПК дозволить здійснити розбудову національної промисловості інноваційно-інформаційного типу.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алимов О. М. Стратегічний потенціал – сукупні можливості національної економіки по досягненню цілей збалансованого розвитку / О. М. Алимов, В. В. Микитенко // Продуктивні сили України: науково-теоретичний економічний журнал. – К.: РВПС України НАН України, 2006. – № 1. – С. 135–151.
2. Данилишин Б. М. Макросистемна еволюція української економіки: Монографія / Б. М. Данилишин, В. В. Микитенко. – У 2-х т. – Т. 2. – К.: РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 210 с.
3. Кіндзерський Ю. В. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку: Монографія / [Ю. В. Кіндзерський, В. В. Микитенко, М. М. Якубовський та ін.]; за ред. Ю. В. Кіндзерського; НАН України; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К., Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2009. – 928 с.
4. Бандур С. І. Стратегічний потенціал продуктивних сил регіонів України: Монографія / [С. І. Бандур, Л. В. Дейнеко, С. М. Шкарлет та ін.] / За ред. академіка НАНУ, д.е.н., проф. Б. М. Данилишина. – К.: Вид-во РВПС України НАН України, 2009. – 424 с.
5. Ансофф І. Стратегическое управление (пер. с англ.) / И. Ансофф. – М.: Из-во Экономика, 2001. – 541 с.
6. Білик М. П. Фінансова реструктуризація та її оцінювання / М. А. Білик // Економіст - 2001. - № 9. – С. 23 – 25.
7. Білик М. П. Необхідність реструктуризації державних підприємств на сучасному етапі / М. А. Білик // Економіст. – 2001. - № 2. – С. 46 – 49.
8. Микитенко В. В. Українська економіка в контексті транснаціоналізації світогосподарської системи / В. В. Микитенко // Матеріали Міжнародної наукової конференції «Розвиток продуктивних сил України: від В. І. Вернадського до сьогодення», м. Київ, 20.03.2009 р. - У 3-х частинах/ РВПС України НАНУ. – К.: РВПС України НАНУ, 2009. – Ч. 3 – С. 329 – 332.
9. Микитенко Д. О. Удосконалення системи управління економічною безпекою промислових підприємств / Д. О. Микитенко, С. В. Приходько, О. О. Демешок // «Україна – Польща – ЄС: проблеми та перспективи». Зб. матеріалів Міжнар. науково-практичної конференції. м. Ополс. — Херсон. ХТНУ. – Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2009. – 382 с. – С. 230 – 247.
10. Микитенко В. В. Коридори еволюції української економіки та інкорпорація зовнішньоекономічних впливів при прогнозуванні траєкторії її розвитку/ В. В. Микитенко // Економічний вісник Донбасу: науково-виробничий журнал. - № 4 (14). - 2008. – С. 52 – 69.

Стаття надійшла до редакції 04.06.2012 р.



ТОВ "ДКС Центр"